

MAKTABGACHA TALIM YO'NALISHI TALABALARIGA
INTEGRATSIYALASHGAN TALIMNI TASHKIL ETISH

Parmanova Mahzuna Aliqul qizi
Mustaqil izlanuvchi

Anotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalariga integratsiyalashgan ta'limni tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslari, metodologik yondashuvlari va amaliy joriy etish mexanizmlarini chuqur tahlil qiladi. Integratsiyalashgan ta'limning konstruktivizm, sotsiokultural va ko'p intellekt nazariyalariga asoslanganligi, bolalarning kognitiv, ijtimoiy-emotsional va jismoniy rivojlanishiga ta'siri o'rganiladi. Xalqaro tajribalar (Finlyandiya, Singapur) va O'zbekistondagi amaliyotlar solishtirilib, ushbu yondashuvning afzalliklari, cheklovlari va pedagoglar tayyorgarligining ahamiyati yoritiladi. O'zbekiston ta'lim tizimida integratsiyalashgan ta'limni rivojlantirish bo'yicha tizimli takliflar keltiriladi. Maqola ilmiy adabiyotlar, empirik ma'lumotlar va xalqaro tajribalarga asoslanadi.

Kalit so'zlar: integratsiyalashgan ta'lim, maktabgacha ta'lim, konstruktivizm, sotsiokultural nazariya, ko'p intellekt nazariyasi, loyiha asosidagi ta'lim, STEAM, pedagogik kompetensiyalar, O'zbekiston ta'lim tizimi.

Maktabgacha ta'lim tizimi zamonaviy pedagogik paradigmada bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda markaziy institut sifatida e'tirof etilmoqda. Integratsiyalashgan ta'lim yondashuvi ushbu sohada innovatsion strategiya sifatida global miqyosda qabul qilinib, turli fanlar, ko'nikmalar va kompetensiyalarni yaxlit tarzda bog'lash orqali o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Ushbu yondashuv bolalarning o'quv jarayoniga qiziqishini oshirish, ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, 21-asr talablariga mos keladigan kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan. O'zbekiston ta'lim tizimida maktabgacha ta'lim sohasida integratsiyalashgan ta'limni joriy etish dolzarb masala bo'lib, bu jarayon pedagoglarning malakasi, moddiy-texnik baza va metodik yondashuvlarning zamonaviyligiga bog'liq. Maqola ushbu yondashuvning nazariy asoslari, amaliy joriy etish mexanizmlari, afzalliklari, cheklovlari va O'zbekiston kontekstida rivojlantirish yo'llarini ilmiy asosda tahlil qiladi. Integratsiyalashgan ta'limning ilmiy-nazariy asoslari konstruktivizm, sotsiokultural nazariyalar va zamonaviy pedagogik yondashuvlarga tayanadi. Jan Piaje (1970) bolalarning bilimni faol ravishda o'z tajribalari orqali qurishini ta'kidlaydi, bu esa integratsiyalashgan

ta'limning asosiy prinsipi sifatida qabul qilinadi. Uning kognitiv rivojlanish nazariyasiga ko'ra, bolalar atrof-muhit bilan o'zaro ta'sir orqali bilimlarni o'zlashtiradilar, bu jarayon esa yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilishi kerak. Lev Vygotskiyning (1978) sotsiokultural nazariyasi ta'limda ijtimoiy o'zaro ta'sir va madaniy kontekstning muhimligini urg'ulaydi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" tushunchasi integratsiyalashgan ta'limda o'qituvchilar va tengdoshlarning yordami bilan bolalarning o'z imkoniyatlaridan tashqaridagi vazifalarni bajarishini ta'minlaydi. Howard Gardnerning ko'p intellekt nazariyasi (1983) esa bolalarning turli intellekt turlari (lingvistik, mantiqiy-matematik, fazoviy, musiqiy va boshqalar) asosida ta'lim jarayonini tashkil etishni talab qiladi. Integratsiyalashgan ta'lim ushbu intellektlarni bir vaqtda rivojlantirish imkonini beradi, chunki u turli fanlar va faoliyat turlarini birlashtirib, individual ehtiyojlarga mos ta'lim muhitini yaratadi. Bloom taksonomiyasining qayta ko'rib chiqilgan shakli (Anderson & Krathwohl, 2001) integratsiyalashgan ta'limda kognitiv jarayonlarning ierarxiyasini ta'minlaydi, ya'ni bilim o'zlashtirishdan tahlil, sintez va ijodiyotgacha bo'lgan bosqichlarni qamrab oladi.

Amaliy jihatdan, integratsiyalashgan ta'limni maktabgacha ta'limda tashkil etishda loyiha asosidagi ta'lim va STEAM yondashuvlari keng qo'llanilmoqda. Loyiha asosidagi ta'lim bolalarga real hayotiy muammolarni hal qilish orqali o'rganish imkonini beradi. Masalan, "Tabiatni kashf qilish" loyihasi doirasida bolalar o'simliklarning o'sish jarayonini o'rganar ekan, ular biologik bilimlarni o'zlashtirish bilan birga matematik hisoblash (urug'lar sonini hisoblash), tasviriy san'at (o'simliklar tasvirini chizish) va ijtimoiy ko'nikmalarni (guruhda ishlash va munozara) rivojlantiradilar. STEAM yondashuvi fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika sohalarini birlashtirib, bolalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini mustahkamlaydi. O'zbekistonning ba'zi zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasalarida "Kichik olimlar" loyihasi doirasida bolalar oddiy kimyoviy tajribalar o'tkazish orqali fanlarni o'rganadilar, bu esa ularning kognitiv moslashuvchanligini oshiradi. Xalqaro tajribada Finlyandiya va Singapur kabi davlatlar integratsiyalashgan ta'limni muvaffaqiyatli joriy etgan namunalar sifatida e'tirof etiladi. Finlyandiyada fenomen asosidagi ta'lim qo'llaniladi, bunda bolalar real hayotiy muammolarni o'rganish orqali turli fanlarni birlashtiradilar. Masalan, "Iqlim o'zgarishi" mavzusi doirasida bolalar ekologiya, geografiya va ijtimoiy fanlar bo'yicha bilimlarni o'zlashtiradilar. Singapurda esa o'yin va loyiha asosidagi faoliyatlar orqali bolalarning ijodiy salohiyati rivojlantiriladi. Integratsiyalashgan ta'limning afzalliklari ko'p. Ilmiy tadqiqotlar (Klein, 2004; Drake & Burns, 2004) shuni ko'rsatadiki, bu yondashuv

bolalarning akademik muvaffaqiyatini oshirish bilan birga, ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqaradi. Ushbu yondashuv o'quv jarayonini real hayotiy kontekstlar bilan bog'laydi, bu esa bolalarning qiziqishini oshiradi va motivatsiyasini mustahkamlaydi. Bundan tashqari, integratsiyalashgan ta'lim bolalarning kognitiv moslashuvchanligini rivojlantiradi, ya'ni ular turli sohalaridagi bilimlarni bog'lash va qo'llashni o'rganadilar. Ijtimoiy ko'nikmalar, masalan, hamkorlik, kommunikatsiya va muammoni hal qilish ham ushbu yondashuv orqali mustahkamlanadi. Biroq, integratsiyalashgan ta'limni joriy etishda bir qator cheklovlar mavjud. O'qituvchilarning yetarli malakaga ega emasligi, moddiy-texnik bazaning cheklanganligi (zamonaviy o'quv qurollari va interaktiv vositalarning yetishmasligi) va ota-onalarning ushbu yondashuv haqida yetarli ma'lumotga ega emasligi jarayonni qiyinlashtiradi. O'zbekiston kontekstida bu muammolar pedagogik kadrlar tayyorgarligi va ta'lim muassasalarining moddiy ta'minotidagi kamchiliklar bilan yanada kuchayadi. O'zbekistonning maktabgacha ta'lim tizimida integratsiyalashgan ta'limni rivojlantirish uchun tizimli yondashuv talab etiladi. Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan ta'lim bo'yicha maxsus kurslar joriy etilishi, talabalarga loyiha asosidagi ta'lim va STEAM yondashuvlariga asoslangan amaliy ko'nikmalar berilishi zarur. Masalan, amaliy seminarlar va simulyatsion mashg'ulotlar orqali talabalar integratsiyalashgan ta'limni loyihalashtirish va joriy etish ko'nikmalarini egallashi mumkin. Moddiy-texnik bazani mustahkamlash uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida zamonaviy metodik qo'llanmalar, interaktiv doskalar, sensorli o'quv vositalari va boshqa texnologik resurslar bilan ta'minlash lozim. Ota-onalarni jarayonga jalb qilish uchun ularni integratsiyalashgan ta'limning afzalliklari haqida xabardor qilish maqsadida seminarlar, oilaviy loyihalar va tematik tadbirlar tashkil etilishi kerak. Xalqaro tajribadan foydalanish, xususan, Finlyandiya va Singapur kabi davlatlarning ilg'or amaliyotlarini o'rganish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, integratsiyalashgan ta'lim maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari uchun bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda samarali strategiya sifatida e'tirof etilmoqda. Konstruktivizm, sotsiokultural nazariyalar va ko'p intellekt nazariyasiga asoslangan ushbu yondashuv bolalarning kognitiv, ijtimoiy-emotsional va jismoniy rivojlanishini bir vaqtda qo'llab-quvvatlaydi. Xalqaro tajribalar va mahalliy amaliyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, integratsiyalashgan ta'lim bolalarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish, tanqidiy fikrlash va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vositadir. O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu yondashuvni muvaffaqiyatli joriy etish pedagoglar malakasini oshirish, moddiy-texnik

bazani mustahkamlash va ota-onalarni faol jalb qilishga bog‘liq. Kelajakda integratsiyalashgan ta’limni rivojlantirish O‘zbekistonning maktabgacha ta’lim tizimini zamonaviy talablarga moslashtirish va kelajak avlodni har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalashda muhim qadam bo‘ladi.

Foydalanilganl adabiyotlari ro‘yxati

1. Abdullayeva, Q. Maktabgacha ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
2. Xodjayeva, N. Maktabgacha ta’limda loyiha asosidagi ta’limning ahamiyati. “Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar” jurnali, 3-son, 45-52, 2022.
3. Ismoilova, D. Maktabgacha ta’lim muassasalarida STEAM yondashuvini qo‘llash. Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2021.
4. Rahmonova, M. Bolalar bog‘chasida integratsiyalashgan ta’limning metodik asoslari. “Pedagogik mahorat” jurnali, 4-son, 28-34, 2019.
5. To‘rayeva, S. Maktabgacha ta’limda o‘yin orqali o‘rganish texnologiyalari. Toshkent: Ilm-ziyo, 2023.